

GJALLARHORNET

Utges av Svenska Arkeologiska
Samfundet

Årgång 32. Nr. 4. 2012

God Jul & Gott Nytt År!

Det har nu blivit dags för årets sista nummer av Gjallarhornet. Numret domineras av Nils Ringstedts betraktelse över Svenska Arkeologiska Samfundets resa som i år gick till Cypern. Med anledning av att Nils lämnar över ansvaret för samfundets resor sänder Jan Peder Lamm med en hälsning och ett tack för hans insatser. Vidare redogör Klara Borgström för sitt deltagande vid arkeologiska undersökningar i Zeus-helgedomen i Labraunda, Turkiet, som hon genomförde med stöd av Rosa och Valter Tengborgs resestipendium.

I detta nummer finner ni även information om nästa års arkeologimöte som kommer att hållas den 12–13 april på Göteborgs universitet och en påminnelse om att söka Svenska Fornminnesföreningens stipendier senast den 15 januari nästa år.

Avslutningsvis vill jag tacka alla läsare och särskilt er som under året lämnat värdefulla bidrag till Gjallarhornet och önska er alla en riktigt God jul och ett Gott Nytt År!

Ola Wolfhechel Jensen

ola.jensen@raa.se

Reserapport: Rosa och Valter Tengborgs resestipendium

Med stöd av Rosa och Valter Tengborgs resestipendium har jag under perioden 26 augusti–21 september 2012 vistas i Turkiet för att delta i arkeologiska undersökningar i Zeushelgedomen Labraunda. Arbetet har varit av stor vikt för min kommande uppsats i Antikens kultur- och samhällsliv vid Uppsala universitet, vilken kommer att handla om de gudinnor som återfunnits i Labraunda i någon form, framför allt som figuriner eller i inskrifter.

Ett flertal utgrävningsprojekt har under den här säsongen pågått i Labraunda, men den som jag deltagit i, och som är av vikt för min uppsats, utfördes i det område som ibland av tidigare forskare kallats ”Kybehelgedomen”. Detta område har fått sitt namn eftersom det innehåller en mängd klipphuggningar, varav de mest exceptionella är en stor nisch samt en trappformation. Dessa två har jämförts med de klipphelgedomar i de frygiska högländerna som var tillägnade den frygiska modergudinnan, och huggningarna i Labraunda har därför kommit att antas vara en liknande helgedom. Årets utgrävningar gjordes för att undersöka detta närmare. Min del av arbetet bestod i att gräva direkt under nischen, för att se om vi där kunde finna votivgåvor eller andra spår av kultutövning. Efter att ha grävt ner till 170 cm djup avslutades arbetet, eftersom det var både svårt och farligt att fortsätta. Vid detta djup påträffades vad som antas är fallager från en mur som kan ha lett vertikalt ut från klippan. Tyvärr hann vi inte utöka grävområdet för att undersöka om så var fallet, utan detta projekt måste läggas på framtiden. Dock förefaller det troligt att det skulle kunna finnas en mur på den platsen, eftersom den i så fall skulle höra ihop med andra murar som grävts fram i området under årets grävningar. Dessa är ännu inte daterade, men bildar antingen en byggnad eller en terrass.

I utgrävningen direkt nedanför nischen hittades inga spektakulära fynd, utan mestadels hellenistisk keramik som troligtvis kommit från det bevakningstorn som stod ovanpå klippan. Man har i utgrävningarna av liknande torn runtom Labraunda hittat liknande keramik, vilket stöder en sådan tolkning av fynden. Inga votivgåvor eller andra tydliga tecken på kultutövning har påträffats, varken nedanför nischen eller i det omgivande området.

Utgrävningsarbetet pågick för min del under två veckor, och följdes sedan av en veckas dokumentationsarbete. Under den veckan ritade och fotade jag dels den keramik som jag hittat under grävningen, och dels några av de hittills opublicerade terrakottafiguriner som påträffades i Labraunda under grävningarna 1948–1960. Detta arbete har varit av mycket stor vikt för min uppsats, eftersom dessa figuriner, tillsammans med de fåtal inskrifter från Labraunda som nämner gudinnor, är vår

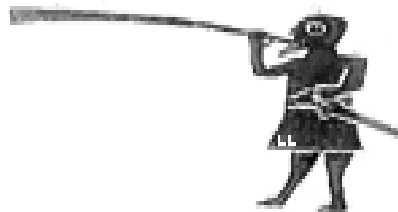
bästa källa till kunskap om vilka gudinnor som i någon form dyrkats på platsen. Jag har god förhoppning om att i nästa fas av arbetet kunna identifiera dessa figuriner och däri-genom kunna använda dem i uppsatsskrivandet.

Min sista vecka i Turkiet ägnade jag åt att resa runt till platser av intresse för min uppsats. Jag inledde med ett besök i det antika Frygien för att titta på några av de trappformationer och nischer som de i Labraunda har jämförts med. Jag besökte även under denna vecka de antika städerna Hierapolis, Afrodias och Efesos med tillhörande museum, för att hitta och studera paralleller till figurinerna i Labraunda. Denna vecka gav många nya idéer och tankar till min uppsats, och var mycket välbehövlig för att få nya infallsvinklar i arbetet.

Jag vill tacka Svenska Arkeologiska Samfundet och Rosa och Valter Tengborgs stipendiefond för detta resestipendium som möjliggjort min resa. Arbetet och studierna som genomförts under dessa veckor har varit outhärliga för mitt fortsatta arbete med uppsatsen, vilken beräknas vara klar i slutet av höstterminen 2013.

Klara Borgström

Uppsala

Tack!

Som en av deltagarna i Samfundets hellyckade Cypernresa, och även i 2010 års resa till Syrien och Jordanien, vill jag gärna göra mig till tolk för hela exkursionsgänget och tacka Nils Ringstedt som tagit initiativet till dessa resor och tidigare också bl.a. till en Kinaresa. Nisse har inte bara varit initiativtagare utan också varit med och planerat resorna och sist men inte minst dokumenterat dem med trevliga artiklar i Gjallarhornet. För oss har det blivit ett fint reseminne att se honom med block och penna och med Samfundets intatuerade logga på den flitigt skrivande underarmen.

Nils Ringstedt noterar upplevelser och händelser under årets resa till Cypern. Foto Jan Peder Lamm.

Jan Peder Lamm

janpeder.lamm@bredband.net

Svenska Arkeologiska Samfundets resa till Afrodites ö – södra och norra Cyperns historia och arkeologi!

Reseberättelse av Nils Ringstedt

Niklas Hillbom var en utomordentlig ciceron på Samfundets resa 1–8 oktober 2012 med Paradisresor. Vi fick en synnerligen god guidning i Cyperns historia och arkeologi – inte minst med hjälp av Niklas innehållsrika kompendium innehållande kartor och planer över antika platser samt foton.

Efter ankomsten till Larnacas flygplats far vi till moskén *Hala Sultan Tekke*. Vid den får vi en kort introduktion till Cyperns intressanta historia. Afrodites ö – kopparön – som en gång är ett nav i östra Medelhavets kontaktnät med havet som förenande länk mellan olika länder. Här möts öst och väst – en mötespunkt för många kulturer.

Cyperns läge har varit utmärkt för handel med koppar från och med bronsåldern och framåt. Ön är rik på lämningar. Här finns mineraler, främst koppar. Stormakter i området har i alla tider varit intresserade av Cypern, som är en mångkulturell tummelplats. De olika kulturerna sätter också sina spår.

Den svenska Cypernexpeditionen 1927–1931 är fundamental och viktig för svensk arkeologi. Men än hälften av alla svenska utgrävningar utomlands har skett på Cypern. Det rör sig om 25–30 större platser, som svenskar har grävt. Dagens turister ser aldrig 99% av de antika platserna på Cypern.

Cypern befolkas troligen 8000 f Kr – kanske ännu tidigare av tidiga jägare. Miniflodhästar är ett byte – även minielefanter. Dessa jagas och utrotas. Ca 5000 f Kr finns en bofast befolkning med runda hyddor i byar. Folket lever bl a av mjölk från dovhjortar. Ca 2000 f Kr börjar koppar bearbetas som komplement till jordbruk, städer och hamnar byggs och så tidigt som 1500 f Kr är utrikes handel i full gång.

Invandring sker, nya kulturer uppstår liksom ny religion. Inflytanden sker från bl a Grekland, Assyrien, Persien, Egypten och Rom. Tidig bysantinsk tid ca 400–600-tal e K är en ny blomstringstid. Arabinvasioner sker. Under 900–1100-talen är Cypern en bysantinsk provins med efterlämnade fresker och mosaiker. Franker styr under 1100 – 1400-talen och korsriddare har Cypern som mellanstation på väg till Heliga Landet. År 1489 kommer venetianare, 1571 turkar och 1848 tar briter över styret. Britterna lämnar landet 1960 men har fortfarande två baser kvar. Cypern delas i två hälfter genom turkarnas invasion 1974.

Moskén vi befinner oss vid ligger intill en stor saltsjö, som under bronsåldern är en havsvik och hamn. Salt produceras till 1980-talet. Nära finns också rester av en

bronsåldersstad. I mitten av nuvarande staden Larnaca finns ruiner kvar av den antika staden *Kition*, som ca 800 f K är en fenicisk koloni.

Moskén är den fjärde viktigaste moskén i världen, vilket många muslimer inte känner till. De tre andra viktiga är moskéerna i Mecka, Medina samt Klippmoskén i Jerusalem. Moskén Hala Sultan Tekke är en viktig pilgrimsort för muslimer. Den kallas ”Den gamla kvinnans moské”. Hit kommer från Damaskus år 649 Mohammeds faster eller amma. Hon går i land vid stranden nära nuvarande moské, ramlar av en åsna och slår ihjäl sig samt begravs på platsen inom ett dygn. Sägner berättar också att dagen efter står tre stora stenar på platsen – vilka kan ses inne i moskén vid hennes grav. Det sägs vara ett mirakel eller att änglar från Jerusalem tar hit dem.

Nöjda deltagare på årets arkeologiska resa. Foto Nils Ringstedt.

När moskén ligger den stora bronsåldersstaden, som delvis grävts ut av svenska arkeologer (*Paul Åström och Peter Fischer*) – framför allt åren 1971 och 1972. Nu pågår utgrävningar under ledning av Peter Fischer. Vi ser en stor gräsbeväxt slätt under vilken staden ligger men också ett mindre utgrävt område. Staden är från sen bronsålder ca 1200 f Kr. Ungefär vid den tiden eller strax efteråt faller alla bronsålderskulturer på Cypern. I staden har funnits industrier (t ex färgerier), hantverk, helgedomar, lager och bostäder. I ett område (som vi inte ser) finns stora välhuggna stenblock. Gatorna i staden är stenlagda – fint stenhuggeri. Vi beser område 6, Fischers utgrävningsplats. Här har påträffats keramik av hög kvalitet, murar upp till 1–1,3 m tjocka. Markradar har kartlagt murar i området. Fynd har gjorts av figuriner, cylindersigill, slingbullet (25–30 g) mm. Gatorna i området har varit raka och med välordnade kvarter. Inga stadsmurar har påträffats.

Bevis finns för att en tsunami en gång i forntiden drabbat staden med en 11,3 m hög våg som sköljt över staden. Det är ett 0,9–1 m tjockt lager av grus och lera som svallat upp mot väggarna och lämnat spår efter sig. Troligen har staden förstörts och övergivits. Vi får veta att Cypern har haft 10 stadsstater under forntiden.

Följande dag åker vi västerut till *Kourion* med strålande utsikt över Medelhavet. Staden befolkas under mykensk tid och når sin höjdpunkt under romartiden. På vägen passerar vi *Amathos* nära Limmasol. Amathos har sin höjdpunkt ca 750 f Kr. Kourion ligger på en höjd – en långsmal ås – och bebos redan 1600 f Kr. Bronsåldersstaden existerar till ca 1100 f Kr – ett mycket stort bronsålderssamhälle. En påträffad kunglig spira finns i museet i Nicosia. Grundarna av staden har troligen kommit från Argos, Peloponessos. Grävningar har påvisat mycket keramik av mykensk typ.

Fynd i Egypten från Ramses III:s tid (1198–167) påminner om de fynd, som påträffats i Kourion. Det visar att kontakter hölls med Cypern redan då. Kourion är kanske den viktigaste stadsstaten under antiken på ön. Den är betydande under klassisk grekisk, hellenistisk och romersk tid. Omkring 400 e Kr inträffar jordbävningar, som förstör mycket. Staden byggs åter upp under bysantinsk tid men när araberna invaderar under 600-talet ödeläggs staden åter. Den grävs ut av amerikanska arkeologer. Vi beser basilikan byggd ca 431 av biskop Zeno – en deltagare i kyrkomötet i Efesos. Den treskeppiga basilikan är ett av de bästa exemplen på tidig kristen basilika. Byggnadsmateriel har den romerska stadens agora bidragit med! Alla block i basilikan har alltså en mycket äldre historia. Vi ser bl a bevarade golvmosaiker. Spår av väggmålningar (fåglar, blommor, geometriska mönster) finns kvar i ruinen.

Kourion har också väl bevarade rester efter en stor romersk badanläggning. Romerska bad var multifunktionella med mycket social samvaro. Varje stad har haft ett eller flera bad. Antikens skogar huggs till stor del ned för att värma upp baden. Men renligheten har naturligtvis varit positiv för befolkningens livslängd! Många timmar varje dag har badare tillbringat i dessa anläggningar, som varit billiga att besöka. Även slavar har fått tillgång till baden. Förvaring av kläder har lämnats åt särskilda garderobiärer. Före baden tränar de badande på palaestran. I badhuset vilar man, diskuterar politik, skvallrar, ägnar sig åt lobbying och åhör filosofer och föreläsningar mm.

I *Gladiatorernas hus* i ett område med fina villor ser vi mosaik föreställande gladiatorer. Ett annat hus har en mosaik med *Achilles* namn. Han är förklädd i kvinnokläder för att undvika kriget mot Troja – men avslöjas av Odysseus, förklädd till köpman. Odysseus kastar ett spjut, som fångas upp av Achilles, som därmed avslöjar sig. Eustolius hus har mosaikinläggningar, som visar att kristendomen fått inflytande i staden.

Vi besöker bl a det stora *Apollotemplet* med kvarvarande rester från 200-talet e Kr. Det ligger vid stadsstatens gräns just för att markera gränsen för stadens politiska inflytande. Templet har även fungerat som hotell och vi ser fem rum i vilka kanske ett par hundra personer har kunnat sova i denna viktiga helgedom. Templet byggs under kejsare Trajanus ca 101 e Kr.

Från Kourion far vi österut till stenåldersbyn *Kalavassos Tenta* – en välbyggd by på en kulle, där vi under tak ser bevarade rester av rundhyddor, som ligger mycket tätt intill varandra. Högst på kullen ligger en stor rundhydda – kanske en gång ett hövdingahus. Byn dateras till ca 8 500 f Kr – möjligen tidigare även om de husgrunder vi ser troligen är från ca 5000 f Kr. Obsidianfynd har påträffats från södra Turkiet – fraktade direkt eller via norra Syrien. Mycket keramik har påträffats och även en väggmålning, som nu förvaras i museet i Nicosia. Kanske byn har haft ett 40-tal hus. Döda har begravts i schakt i golven. Medelåldern kan ha legat på ca 41 år. I området har emmervete odlats. Vilda fikon, oliver, nötter, linser, får, grisar och byten från jakt har också varit föda.

Dagen avslutas med besök i ytterligare en stor by från stenåldern, *Kirokitia*. Den ligger i en sluttning och har likartade rundhus som Kalavassos Tenta. Troligen har det rört sig om hundratals hus i byn, som dateras till mellan 7000–5800 f Kr. Också här har människor begravts under golven. Nedanför de utgrävda husen finns en mycket intressant rekonstruktion i form av flera hus, som visar hur de än gång sannolikt har sett ut.

Vi far tredje dagen mot *Afrodites ö* och strand, Petra tou Romiou, på västra Cypren och ser den berömda plats, där Afrodite steg upp ur havet. Vi beser senare *gamla*

Paphos stadsmur, högt belägen på en höjd med utsikt över havet. Perserkrigen 498 f Kr innebär att Cyperns städer kommer i konflikt med perserna. Stadsstaten Paphos belägras vid invasionen av Cypern. Platsen ger fortfarande en spännande ögonblicksbild av belägringen. Mot stadsmuren har perserna byggt en stor belägringsramp, som till stora delar är kvar. På denna har belägringsmaskiner stått. För att förstöra rampen har grekerna grävt tre tunnlar under muren och rampen. Avsikten har varit att med eld i jättestort bronskärl få rampen att falla ihop. Istället sintrar den och blir stenhård! Såväl bronskärl som sintringsmaterial har påträffats. Det intressanta är att tunnarna finns kvar. Vi passerar igenom en tunnel och når en öppen plats, som möter den stora belägringsrampen. Det sintrade taket syns mycket tydligt!

Den gamla staden ligger under markytan i området – enstaka ruiner skymtar, när vi passerar med bussen på väg till *nya Paphos*. Vi kommer till den antika staden *Kouklia*, som till skillnad från den gamla staden har haft en hamn. Kouklia anläggs ca 320 f Kr av kung Nicoclos, när Cypern åter är i grekisk besittning. Vid romarnas ankomst blir staden Cyperns huvudstad. Här bosätter sig romerska ämbetsmän i enorma villor med fina mosaiker. Att vara ämbetsman under romersk tid i ockuperat land innebär möjlighet att skaffa sig en förmögenhet och stora hus/lyxvillor. Vi ser stora delar av det utgrävda området med rester av de fina villorna. I *Dionysos hus* finns många välbevarade golv med vackra mosaiker, som föreställer olika antika legender/myter. Under romersk tid är de förmögna hus för det mesta försedda med mosaikgolv med mönster av olika slag, bl a geometriska. Vi ser mosaiker bl a föreställande jakt och vilda djur men även vinguden Dionysos, Narcissus, Scilla och Carybdis, Ganymedes och Zeus m fl. Jordbävning har raserat husen under 300-talet e Kr. *Theseusvillan* har varit på över 1000 m². Minotaurusmyten återspeglas i en mosaik – förstörs i en jordbävning på 300-talet – men repareras.

Norr om de stora villorna ligger *Tombs of the Kings* – ett område med stora gravar inhuggna i klipporna. Området är klassat som världsarv av UNESCO och är Paphos nekropolis, som har existerat under geometrisk, arkaisk, klassisk och hellenistisk/ptolemeisk tid. De stora, mäktiga gravarna har i modern tid gett upphov till namnet. Här har begravts rika medborgare i staden och ptolemeiska ämbetsmän. Vi ser bl a en uthuggen peristylgrav med stora kolonner runt en öppen plats. Andra gravar har många uthuggna kammare för de döda. Ett tydligt egyptiskt inflytande kan förmärkas på de skulpterade kolonnerna. Spår av fresker har påträffats. Gravarna plundras i romersk tid. Fynd i gravar, som inte plundrats, har varit bl a hellenistiska amforor men särskilt en myrtenkrans i guld. I den graven finns en 15 m djup brunn grävd av kristna flyktingar. Efter jordbävning under 300-talet flyttar tidigkristna flyktingar in i gravarna, som bebos även under medeltid.

Fjärde dagen besöker vi norra Cypern – det turkcypriotiska området – och kommer först till *Soli*, en stad som grävs av den svenska Cypernexpeditionen 1927–1931. Stadens historia börjar ca 1000 f Kr. Namnet härrör från den berömda grekiska filosofen Solon. Perserna intar även denna stad. Koppargruvor finns i närheten. Utgrävningar har påvisat en teater, tempel för Isis och Afrodite, palatsruiner, agora, kyrka och ett gravfält. På kullen ovanför den hellenistiska teatern har palatset legat. Många gravar, bl a kammargravar, har grävts ut med rika fynd av cypriska arkeologer. Under tak ligger en utgrävd kyrka/basilika – en av de första på Cypern. Ett myntfynd daterar den till 300-talet e Kr. Nära teatern finns resterna av Athenas tempel. Soli har varit viktig utskęppningsplats för koppar, som brutits i bergen inte långt från staden. Herodotos har skrivit om Soli. Staden tar parti för grekerna mot perserna 498 f Kr, vilket var till nackdel för Soli som förstörs.

Färden går vidare uppför berget *Vuoni* på en slingrande väg. Här ser vi rester av palatset och Athenas tempel högst upp på berget med en svindlande vacker utsikt över Medelhavet och bergen. I palatset, som har två tydliga byggperioder, besöker vi världens troligen äldsta bastu, ser cisterner och förrådsrum samt tar en bild av Samfundsgruppen på palatsets centralgård. Palatset förstörs i en brand ca 380 f Kr. Under Cypernexpeditionens grävningar påträffas en stor silverskatt med bl a silverkärl. En minnessten finns över Gjerstads utgrävning – tyvärr vandaliserad. De grekiska bokstäverna har förstörts av turkarna.

Efter Vuoni ser vi ett litet museum i staden *Morphou* med bl a fina guldfynd från gravar, som grävts senare än när Cypernexpeditionen var här. *Nicosia* är nästa mål. Vi passerar den stora venetianska stadsmuren och besöker det mycket intressanta museet med massor av fina föremål från Cypers alla arkeologiska perioder. Här finns t ex andra hälften av de statyer och figuriner, som Cypernexpeditionen gräver fram i *Agia Eirini* – Medelhavsmuséet i Stockholm ställer ut den ena delen. Bland museet många skulpturer märks särskilt en enorm bronsstaty av kejsare Septimius Severus – en av de få ursprungliga bronsstatyer, som finns kvar från romersk tid. Statyn har påträffats av en bonde vid plöjning. I muséet är Vuoni-skatten utställd liksom en vacker rhyton i fajans påträffad i en grav i Kition, staden som ligger under nuvarande Larnaca. Spännande är också bevarade trä möbler från gravar från 700-talet f Kr – bl a tronstolar från staden Salamis. Vi ser en stängd utställning med bl a koppartackor (varje tacka väger 29 kg).

Följande utflyktsfria dag tillbringas av flera i Larnaca med besök i *Pierides muséet*, som har en av de mest betydande fornyfyndsamlingarna på Cypern. Demetrios Pierides (1811–1895) var storsamlare i syfte att skydda och bevara Cypers antikviteter. Fyndet täcker ca 9000 år av Cypers historia. Också det *arkeologiska museet* i Larnaca

har många synnerligen intressanta fynd, där vi fascineras av det gamla antika stenankaret, som påträffats vid marinarkeologiska undersökningar. Olika typer av ankare informerar om nautisk teknologi över tiden och påvisar antika hamnar och ankarplatser. Intill museet finns en utgrävd del av gamla Kitions feniciska hamn med spår av båtuppdragningsplatser (naust).

En knapp kilometer från museet ligger den utgrävda delen av den forntida staden *Kition* grundad ca 1300 f Kr för att exportera cyprisk koppar. Staden förstörs under raiden av de så kallade "sjöfolken", byggs om men drabbas av jordbävning ca 1050 f Kr. Staden domineras av fenicier 850 f Kr, av assyrier 707–689 f Kr, av egypter 570–545 och av perser 545–332. Vi beser ruinerna av den stora gudinnans tempel från ca 1200 f Kr.

Dagen efter domineras av "mat- och dryck-tema" med besök i *Cyperns vinmuseum* nära Limassol. Vi ser först *Kolossi-fort* från korsfararnas, johanniterriddarnas och tempelriddarnas tid med ruinerna av en medeltida sockerfabrik intill. Richard Lejonhjärta kommer till platsen på väg till Heliga Landet och gifter sig i Limassol. Här befinner sig kungen av Jerusalem på flykt. 1191 tar Richard Lejonhjärta kontroll över Cypern, som blir en viktig plats för korsfararna – till slut det enda landet de kontrollerar. Fortet byggs i början av 1200-talet men nuvarande byggnad dateras från 1453. På vinmuseet informeras vi om vintillverkning och provsmakar olika viner. En rustik lunch i byn *Omodos* med mycket vin och besök i kyrkan med information om grekisk-ortodoxa seder avslutar utflykten.

Vår sista utflyktsdag går till antika staden *Salamis*, *Barnabas kloster*, bronsåldersstaden *Enkomi* och *Famagusta* på turkiska Cypern. På väg till turkiska sidan informeras vi om den politiska utvecklingen på Cypern sedan 1950-talet, stridigheter mellan greker och turkar och den turkiska invasionen 1974. Staden *Salamis* är till stora delar fortfarande inte utgrävd. Enligt mytologin grundas Salamis av Telemon, kung på ön Salamis. Fynden visar att myterna stämmer. Staden har anor från 1200–1100-talet f Kr och blomstrar när Enkomi ligger i ruiner på 1100-talet. Sargon II härskar i Salamis på 700-talet f Kr. Rika gravar finns i nekropolen från den tiden. På 400-talet söker kung Evagoras ena Cyperns stadsstater mot perserna men perserna vinner. Vi beser den välbevarade romerska teatern, som en gång har haft 50 sittplatsrader och hyst 15 000 personer! I marken i Salamis formligen vandrar vi på krukskärvor. Nära agoran beser vi bevarade ruiner från en antik toalett, som haft 44 toalettstolar och med rinnande vatten! Vi ser badanläggningen och vad som finns kvar av basilikan samt far till *Salamis nekropol* med stora välbevarade gravtumuli. Vi går in i en grav med välbevarat valvtak – 700-tal f Kr! Troligen rör det sig om kungliga gravar.

Färden går vidare till *Barnabas kloster och grav* – en stor bysantinsk anläggning. Barnabas lever på Paulus tid, träffar honom 45 e Kr, blir frälst och sprider det kristna budskapet på Cypern. Från klostret far vi till *Enkomi* eller *Alafia*, som är det gamla namnet på bronsålderstaden – under närmare 800 år den viktigaste bronsålderstaden på ön – en mycket stor stad med ett omfattande utgrävningsområde, som vi vandrar igenom. Ett synnerligen vidsträckt icke grävt område ligger runt utgrävningsplatsen. Alafia nämns i Amarnatavlorna från 1300-talet f Kr. Koppar exporteras från staden, som varit en betydande handelsstad. Mycket fina fynd har gjorts vid utgrävningarna. Många föremål finns i British Museum.

Under forntiden ligger havet närmare och kanaler har funnits in till staden så att skepp kunnat anlöpa den. Närmaste syriska handelsstad under bronsåldern är *Ugarit* (som Samfundet besöker under resan 2010). Kopparmalm finns i bergen vi ser i bakgrunden. Svenska Cypernexpeditionen gräver 1930 i Enkomi. Vi ser stora bronsåldersvillor byggda i rejält huggna kvaderstenar. Troligen har det varit tvåvåningshus. Handeln i denna del av Medelhavet belyses genom fynd i det bronsåldersskepp, som 1984 grävs på 40 m djup utanför Turkiet av George Bass. Vid Samfundets besök i *Bodrum* (antika Halikarnassos) 2008 ser vi fynden i det arkeologiska museet i korsriddarborgen! Dagen avslutas med en tur genom gamla *Famagusta*, där vi ser de avspärrade, övergivna, i vissa fall under invasionen 1974 förstörda grekiska kvarteren.

Påföljande dag flyger vi hem till Sverige efter en fantastisk arkeologisk vecka på Cypern i Svenska Cypernexpeditionens spår!

Nils Ringstedt, ordförande Stockholms läns hembygdsförbunds arkeologisektion
(nu avgången ”resehandläggare” för Samfundet)

nils.ringstedt@globalnet.net

Arkeologimötet 2013

Arkeologins mediering – möjligheter eller fallgropar?

Vad finns paketerat när vi kommunicerar arkeologisk kunskap? Vad är arkeologisk kunskap och kan den arkeologiska kunskapen ha betydelse i en hållbar samhällsutveckling? Detta är några av de frågor som kommer diskuteras den **12 och 13 april** på **Göteborgs universitet** (Humanistiska fakulteten).

Mötet börjar den 12 april 09.00–12.00 med en exkursion för de som vill och kan. Mötet öppnar officiellt kl 13.00.

Svenska arkeologiska samfundets årsmöte är från 17.00–18.00

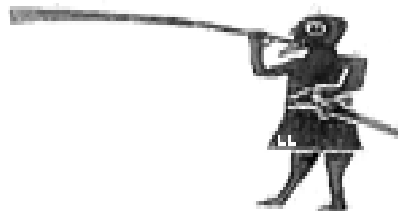
19.00 Middag med underhållning

Mötet fortsätter från 09.00 lördag den 13 april fram till ca 13.00. Mer information om anmälan och ett utförligt program kommer i nästa Gjallarhornet, men boka redan nu den 12 och 13 april i din almanacka för två spännande och engagerande dagar!

Väl mött i Göteborg

Hälsar

Svenska Arkeologiska Samfundet

Sök ett stipendium från Svenska Fornminnesföreningen

Du som önskar stöd för forskning på doktorand- eller högre nivå inom föreningens intresseområden, d.v.s. arkeologi och medeltidsforskning (historisk eller konstvetenskaplig) inklusive urkundsutgivning och numismatik kan nu söka ett stipendium ur föreningens fonder om högst 5000 kr. (Enskilt fondnamn anges ej).

Ansökan avseende 2013 års stipendier och skall obligatoriskt innehålla

- uppgift om Ditt personnummer samt postgiro- eller bankkonto-nummer. Utöver Din postadress är vi tacksamma om Du också meddelar din mailadress.
- kortfattad redogörelse beträffande forskningsuppgiftens art, målsättning och tänkta genomförande.
- uppgift om Du tidigare beviljats anslag ur någon av föreningens fonder och om medel för samma ändamål erhållits tidigare eller söks samtidigt från annan fond.
- uppgift om forskningsuppgiften ingår i doktorandarbete.

Ansökan skickas i ett exemplar till Svenska Fornminnesföreningens stipendie-sekreterare Jan Peder Lamm, Kostervägen 7, 181 35 Lidingö och skall vara föreningen tillhanda senast den 15 januari 2013. **Särskild blankett erfordras ej.**

Gjallarhornet

Deadline för nästa Gjallarhornet är den 28 februari. Bidrag skickas till Ola Wolfhechel Jensen, helst med e-post: ola.jensen@raa.se

Alternativt: Ola Wolfhechel Jensen, Riksantikvarieämbetet, Box 5405, 114 84 Stockholm. Gjallarhornet distribueras numera endast via e-post som pdf. Alternativt kan den hämtas på Samfundets hemsida som för närvarande håller på att byggas om.